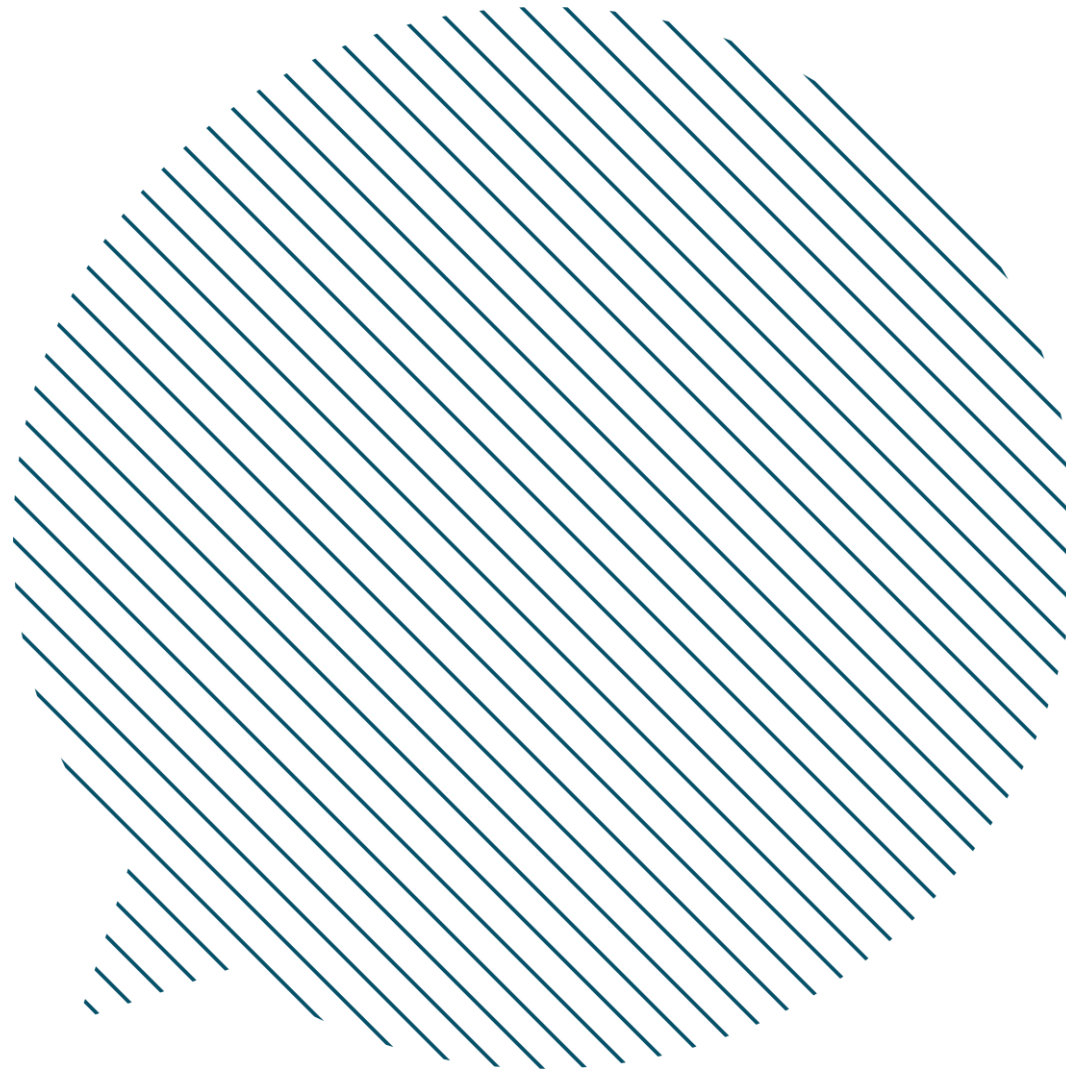

Fra Leve hele livet til Bo trygt hjemme

**Et nasjonalt blikk på Leve hele livet-arbeidet
og overgang til ny reform - Bo trygt hjemme**

Larvik, 8. november 2023
Thorstein Ouren, HelseDirektoratet

Bakteppe

- Stor økning i antall eldre og betydelig nedgang i antall yrkesaktive per pensjonist.
- Samfunnet vil om få år ha flere eldre enn barn og unge.
- Fram mot 2050 går vi mot et fødselsunderskudd i Norge.
- Eldre klarer seg i større grad selv, og har bedre iboende kapasitet og bedre fysisk og kognitiv funksjonsevne enn tidligere.
- Det er stor variasjon i helse og skrøpelighet i eldre år.
- Mange eldre er tilfredse med livet, men i særlig høy alder øker forekomsten av depressive symptomer og ensomhet.
- Mange eldre lever med kroniske sykdommer.
- Legemiddelbruken blant eldre er høy, og mange bruker flere legemidler.
- Risikoen for å få demens for hver enkelt går ned, men antallet med demens øker fordi det blir mange flere eldre.

Selv om eldre blir stadig mer selvhjulpne vil flere eldre i kombinasjon med økt levealder likevel gi økt behov for helse- og omsorgstjenester.

Kilde: SSB og FHI

Leve hele livet – hva ble sagt innledningsvis?

Leve hele livet
- en kvalitetsreform for eldre

Bakgrunn

- Utgangspunktet for Leve hele livet er blant annet en erkjennelse av at gode løsninger ute i kommuner, fylkeskommuner og helseforetak i liten grad spres til andre. Reformen vil tilrettelegge for at gode, lokale løsningene spres og implementeres rundt om i kommunene
- Leve hele livet består av 25 konkrete og utprøvde løsninger på områder hvor det ofte svikter i tilbudet til eldre i dag. Løsningene bygger på hva ansatte, eldre, pårørende, frivillige, forskere og ledere har sett fungere i praksis.
- Det legges opp til en prosess hvor kommunestyrene behandler og vedtar hvordan reformens løsninger kan tilpasses lokale forhold og innføres i samarbeid med andre tjenesteområder, frivillig sektor og andre aktører i lokalsamfunnet.
- Kommuner som omstiller seg i tråd med reformen, vil prioriteres innenfor relevante eksisterende og eventuelle nye øremerkede ordninger.

Meld. St. 15

(2017–2018)

Melding til Stortinget

Leve hele livet

En kvalitetsreform for eldre

**Presentasjon fra
Helsedirektoratet,
anno 2019**

DEN RUTETE KOKEBOKEN

Boken har
solgt i mer en
250.000 eksemplarer
og nå kommer den
endelig tilbake
i ny utgave.

I snart 60 år har Den Rutete Kokeboken vært den mest populære og mest solgte av de bøkene og har solvket med. Dette er kokeboken for alle som elsker å bakte. Her finner du alle de beste oppskriftene som du trenger. Nå kommer den i en ny utgave med mange spennende oppskrifter og nye illustrasjoner.

Skrevet av

Trine og Harald Høyem

Forskning Helse- og omsorgstjenester

Kommunene villedes

av @NTNUhelse | 24. juli 2018

Av Aud Obstfelder, professor og forskningsleder ved Senter for omsorgsforskning, NTNU i Gjøvik.

Helsemyndighetene er opptatt av å løse morgendagens omsorgsoppgaver. Men stortingsmeldingen «Leve hele livet» kan føre til endringer til det verre.

Forskningsbasert kunnskap må ligge til grunn for mål og midler i omsorgsarbeidet, mener Aud Obstfelder.
Illustrasjonsbilde: iStock

Det blir flere eldre i Norge. Den ferske stortingsmeldingen «Leve hele livet» skal bidra til et mer aldersvennlig samfunn. Eldre skal ha trygghet for at de får god hjelp når de har behov for det. Pårørende skal bidra uten at de blir utslitt og ansatte skal få brukt sin kompetanse i tjenestene.

Forskningen nesten utelatt

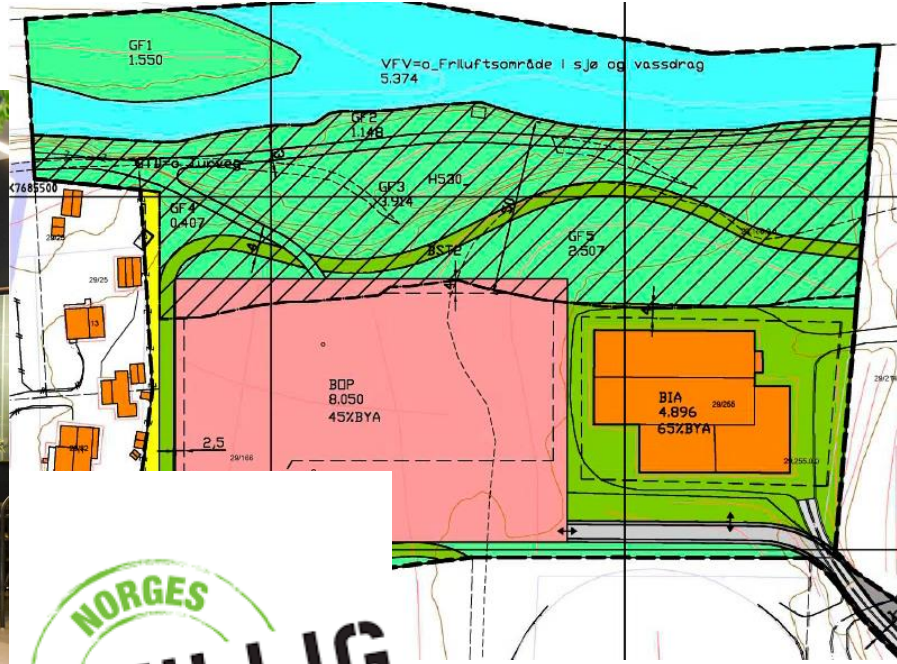
«Meldingen presenterer eksempler på løsninger som har vist seg nyttig lokalt, og som andre nå oppfordres til å prøve ut. Det følger imidlertid ikke med systematiske beskrivelser av løsningene; hverken hvordan de ble til, hvilke effekter de har lokalt og hvorfor de ble valgt ut til å bli beskrevet i meldingen. Dermed vet vi lite om hva det er som blir anbefalt å prøve ut. Vi vet heller ikke hva som kan komme til å skje når de tas i bruk; både tiltakene og effektene kan lede til overraskelser.»

Var det egentlig enkelt å forstå oppgaven?

Eksempelsamling for tjenesteutvikling - eller - samfunns- og tjenestereform

Et viktig utgangspunkt for Leve hele livet er at flere kommuner allerede har gode løsninger for de eldre. Løsningene spres imidlertid ikke nok mellom kommunene. Leve hele livet presenterer derfor fem innsatsområder med til sammen 25 gode løsninger, som flere kommuner kan ta i bruk.

Målet med Leve hele livet er å bidra til flere gode leveår der eldre beholder god helse lenger, opplever at de har god livskvalitet, og at de i større grad mestrer eget liv, samtidig som de får den helsehjelpen de trenger når de har behov for den.

NORGES
FRIVILLIG
SENTRALER

Styringsdokumenter og veiledningsmaterieell gir retning for arbeidet

Statsforvalteren skal koordinere det regionale støtteapparatet i forbindelse med gjennomføring av eldrereformen Leve hele livet. Det forventes at statsforvalterne organiserer sitt arbeid slik at det er godt lederforankret, at statsforvalteren bruker relevante fagressurser på tvers, at statsforvalterne i sin aktivitet utad synliggjør det tverrsektorielle og tverrfaglige i reformen og at man bruker alle tilgjengelige, relevante arenaer og møteplasser i regional og lokal oppfølging av reformarbeidet. I 2021 vil støtte til kommunalt planarbeid og støtte og veiledning om hvordan reformen kan integreres i de kommunale planprosessene være en viktig oppgave. Pkt. 2.17 under kapitlet "overordnede prioriteringer" i tildelingsbrevet til statsforvalterne for 2021

Ressursportal
for analyse og planlegging

Leve hele livet
- en kvalitetsreform for eldre

Aldersvennlig Norge

Hovedfokus i reformen Leve hele livet er å skape et mer aldersvennlig Norge, og finne nye og innovative løsninger på de kvalitative utfordringene knyttet til aktivitet og fellesskap, mat og måltider, helsehjelp, sammenheng og overganger i tjenestene.

Her finnes informasjon som vil være av relevans for støtteapparat og kommuner i analyse og planlegging av Leve hele livet og et mer aldersvennlig Norge.

- Grunnlagsinformasjon
- Aldersvennlig Norge
- Aktivitet og fellesskap
- Mat og måltid
- Helsehjelp
- Sammenheng

HelseDirektoratet

Forsiden

Informasjons- og inspirasjonsmaterieell

Her finner du materieell utarbeidet av HelseDirektoratet som informerer og inspirerer til arbeidet med Leve hele livet. Materieell er til fri bruk.

Innhold på denne siden

- ↓ Grafisk materieell
- ↓ Informasjonsmaterieell
- ↓ Kommunikasjonsstrategi
- ↓ Fagfilmer
- ↓ Inspirasjonsfilmer fra kommunene
- ↓ Konferanser

Grafisk materieell

Leve hele livet-reformen har sin egen logo. Logoen ble designet på oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet ved reformstart og er oppdatert i 2022. Den oppdaterte logoen kan lastes ned under.

Logoen skal brukes til informasjonsformål som er direkte knyttet til de overordnede budskapet i Leve hele livet. Overordnede budskap og tema for Leve hele livet finnes i vår kommunikasjonsstrategi.

- [Original \(PNG\)](#)
- [Negativ \(PNG\)](#)

Sammen for et aldersvennlig Norge

Vi blir stadig flere eldre og vi lever lenger. For mange kommer pensjonisttilværelsen til å være nesten en tredjedel av livet. Derfor må vi sørge for at den blir meningsfull både for den enkelte og for samfunnet. Det gjør vi med et aldersvennlig Norge.

Les mer om det vi jobber med

LEVE HELE LIVET
HVORDAN DRIFTES SAMFUNNET?

Et hjelpemiddel for planlegging av lokalt arbeid med reformen

Forståelsen øker

Så er det sånn at hvis vi som samfunn skal klare å håndtere det som kommer, som veldig mange kommuner ser er på vei (...), så er ikke dette noe helse og omsorg alene kan løse. Dette må det være samfunnsplanleggere inne på, byplanleggere, utbyggingsforståelse, hva slags type bolig bygger vi, hvordan bruker vi pårønderessurs, hvordan bruker vi frivillig ressurs, hvordan håndterer vi vår egen helse, altså folkehelseforståelse.

"Det er ingen helseledere som bygger boliger i en kommune".

"Det er blitt tydeligere at reformen egentlig er et verktøy for å jobbe med demografiutfordringer"

«Overordnet ser det ut som Leve hele livet er mer etablert som sektorreform enn samfunnsreform - forankret og ledet først og fremst fra helse- og omsorgssektoren.»

Kilde: NIBR-rapport 2022:1

Oppsummering av siste rapportering 1.11.2022

- Høyt aktivitetsnivå i kommunene
- Mer enn 300 av kommunene har vedtatt reformen politisk
- Mange har ikke reformen som en satsing, men intensjonene med reformen ivaretatt i planstrategi og samfunnsplaner.
- Reformen har fått ny styrke og drivkraft i en mer tverrsektoriell retning og at det er et større fokus på demografien, aldersbæreevne, sosial bærekraft o.l.
- Kommuner som har forankret arbeidet i både i administrativ og politisk ledelse har fått større bevissthet om reformen og i noen tilfeller en ny giv til å fortsette arbeidet.
- Systematikk og bred involvering har fått økende oppmerksomhet i kommunene og dette oppgis også som en av suksessfaktorene til reformen.
- De fleste kommunene har tiltak innen alle innsatsområdene i Leve hele livet. Det trekkes fram at det er viktig å ha plan for samarbeid både med frivillige organisasjoner og pårørende. Aldersvennlig samfunn har fått økende oppmerksomhet.
- Stor regional aktivitet for å sette reformen på dagsorden: nyhetsbrev, konferanser, podkaster, webinarer, åpne nettmøter, erfaringssamlinger samt oppfølging med enkeltkommuner. Noen embeter samarbeider på tvers av fylkene og flere av initiativene er åpne for alle.
- Forebyggende tiltak får stor oppmerksomhet. Aktivitetene det regionale støtteapparatet og nettverket for et aldersvennlig Norge har lagt opp til, har bidratt til å sette søkelyset på tverrsektorielt arbeid og forankring.
- Regionalt støtteapparat som struktur har modnet og fungerer godt.

Overgangen til Bo trygt hjemme

- Samme bakteppe/utfordringsbilde som skal møtes. Se helhetlig på demografi- og bærekraftsutfordringene.
- Mye handler om videreføring av alt det gode arbeidet som pågår, styrking på en del områder og i tillegg noen nye tiltak og virkemidler.
- Tydeliggjøring av samfunnsperspektivet fra start – tverrfaglig og tverrsektoriell organisering fra nasjonalt nivå.
- Tyngre fokus på boligutfordringene, både den fysiske boligen og lokalmiljøet/lokalsamfunnet.

Bo trygt hjemme

- Innholdet i reformen er utarbeidet i samarbeid mellom seks departement:
  - Helse- og omsorgsdepartementet
  - Arbeids- og inkluderingsdepartementet
  - Kommunal- og distriktsdepartementet
  - Kultur- og likestillingsdepartementet
  - Kunnskapsdepartementet
  - Samferdselsdepartementet
- Det etableres en struktur for oppfølging mellom departementene som sikrer samordnet oppfølging.
- Regjeringen vurderer felles mål, føringer og andre styringssignaler til underliggende etater og regionale statsorgan.
- Statsforvalterne vil naturlig ha en viktig rolle i oppfølgingen.
- *«Det ligger et stort potensiale i bedre samordning av nasjonale og regionale aktører, både de som bidrar inn i nasjonalt utviklingsarbeid og de som bidrar til spredning og implementering av nasjonale satsinger og initiativ».*

Fire innsatsområder

- Levende lokalsamfunn
- Boligtilpasning og planlegging
- Kompetente og myndiggjorte medarbeidere
- Trygghet for brukere og støtte til pårørende

Meld. St. 15

(2022–2023)

Melding til Stortinget

Folkehelsemeldinga

Nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjellar

Rapporten bygger på åtte prinsipp for politikk-utvikling:

1. gi alle barn den beste starten på livet
2. sette alle barn, unge og vaksne i stand til å maksimere evnene sine og ha kontroll i eige liv
3. skape eit rettferdig arbeidsliv og godt arbeidsmiljø for alle
4. skape ein helsefremjande levestandard for alle
5. skape og utvikle helsefremjande og berekraftige lokalsamfunn
6. styrke rolla til og verknaden av sjukdomsførebygging
7. kjempe mot diskriminering og rasisme og konsekvensane av dette
8. fremje miljømessig berekraft og rettferdig fordeling av helse samtidig

UCL Institute of Health Equity /NTNU:
"Rapid review of inequalities in health and wellbeing in Norway since 2014" (Report 3/23)

Utjamne forskjellar i:

- Fridom og tryggleik
- Oppvekst og utdanning
- Arbeid og inntekt
- Bustad og lokalsamfunn

Utjamne forskjellar i:

- Levevanar
- Sosialt og fysisk miljø

Utjamne forskjellar i helse og konsekvensar av uhelse:

- Helse- og omsorgstenester

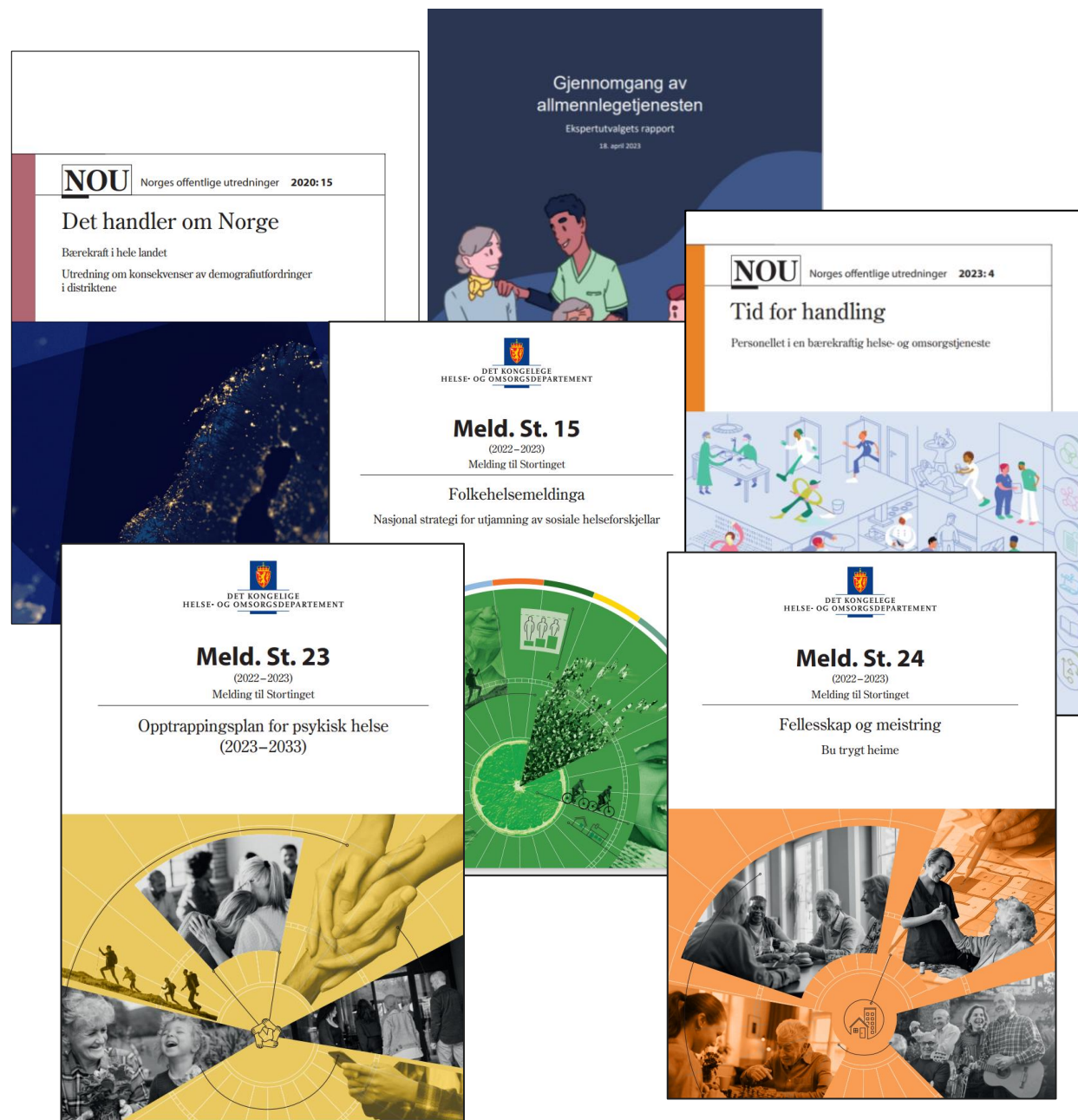
**HELSE,
JAMT
FORDELT**

Figur 1.4 Årsakskjede – område der innsats kan redusere sosiale helseforskjellar

Kjelde: Folkehelseinstituttet

«Konsekvensane av ein aldrande befolkning er inga «bølge» som trekker seg tilbake, men ei utvikling som kjem til å prege det norske samfunnet i lang tid. Det må vi ta høgde for i all planlegging og politikkutvikling. Å bidra til løysingar som legg til rette for at flest mogleg skal oppleve meistring og kunne leve gode, sjølvstendige liv, samtidig som ein tenker nytt om korleis ein møter den demografiske utviklinga på tvers av sektorar, vil vere heilt sentralt for å sikre berekrafta til velferdssamfunnet»

Fra innledningen til Meld. St. 24 (2022-2023) «Fellesskap og meistring – Bu trygt heime»

Organisering og struktur

- Bo trygt hjemme har planperiode fra 2024-2028.
- Helsedirektoratet vil ha det overordnede koordineringsansvaret.
- Husbanken vil ha en viktig rolle gjennom oppfølging av et eget nasjonalt eldreboligprogram.
  - ses i sammenheng med regjeringens arbeid med en helhetlig boligpolitikk som vil fremmes som egen stortingsmelding til våren.
- Senteret for et aldersvennlig Norge videreføres
  - aktiviteter og tiltak samles under et nytt program for perioden frem til 2030.
- Tiltak i reformen følges opp gjennom årlige budsjettprosesser.

Målene med reformen

Overordnede mål:

- Bidra til at eldre kan bo hjemme, og at behovet for helse- og omsorgstjenester blir utsatt gjennom bedre planlegging, styrket forebygging og mer målrettede tjenester.
- Sikre bedre bruk av personell og de samlede ressursene og gjennom dette bidra til at alle som trenger det får tilgang til gode og trygge tjenester.

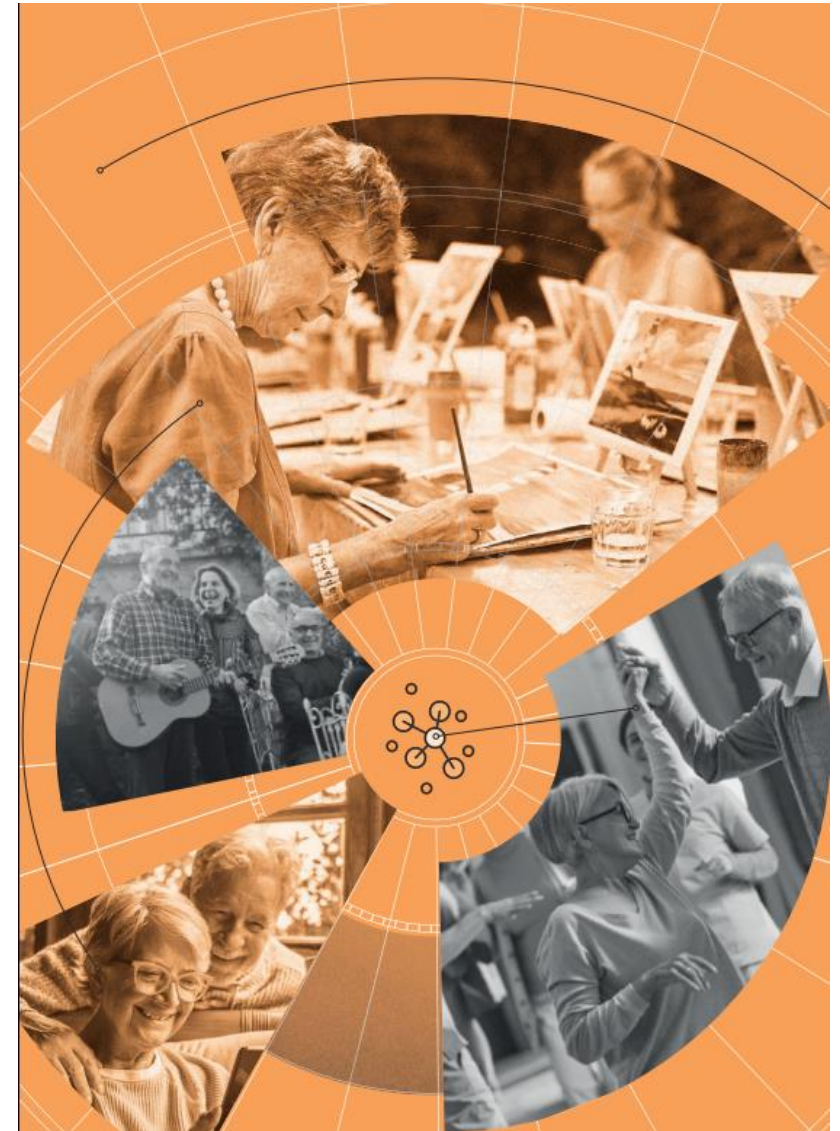
Reformen skal bygge videre på eksisterende satsinger og alt det gode arbeidet som pågår ute i kommunene.

Levende lokalsamfunn

- «Regjeringen vil bidra til levande og aldersvennlege lokalsamfunn som støttar opp under aktivitet, deltaking og møte mellom generasjonar. Tilgang til kulturopplevingar, naturområde og eit godt fysisk og sosialt inkluderande nærmiljø er viktig i eit levande lokalsamfunn.»

Eksempel på tiltak:

- Følge opp handlingsplan for universell utforming.
- Bidra til gå- og aktivitetsvennlige nærmiljø.
- Spre erfaringer med aldersvennlig transportløsninger.
- Bygge ned digitale barrierer.
- Videreutvikle opplæringsprogrammet for eldrerådene.
- Videreføre partnerskapsordningen som Senter for et aldersvennlig Norge forvalter.
- Legge til rette for godt samarbeid med frivillige og ideelle aktører.
- Både øke kommunenes plankompetanse og vår egen bevissthet om viktigheten og gevinstene av i større grad å planlegge vår egen alderdom.

Boligtilpasning og -planlegging

- «Regjeringa vil føre ein aktiv bustadspolitikk som skal bidra til å jamne ut sosiale og geografiske forskjellar i bustadsmarkaden. Å auke tilgjengelegheita i og rundt bustader og auke andelen eigna bustader er viktig for å nå målet om at fleire eldre skal kunne bu trygt heime.»
- Innsatsen samles i tre hovedtema:
  - Veiledning og planlegging
  - Planlegging av egen bosituasjon
  - Flere sosiale boformer

Innsatsområdet henger naturlig sammen med det forrige – det er ikke bare bygget i seg selv som må utformes for å møte et behov eller dekke et formål.

Grethe (58) har flyttet inn i ny boligblokk med heis: - Her kan jeg bo livslangt og leve godt hele livet

Hun er opptatt av å holde seg i form og er glad for at hun har mange fine turområder i nærmiljøet sitt. Disse benytter hun ofte.

Hun har også voksne barn. Men de bor på Vestlandet, så de vil ikke ha mulighet til å komme til stadighet og bistå med praktiske ting om hun skulle få helseplager og behov for hjelp når hun blir eldre. Derfor baserer Grethe seg på å kunne klare seg mest mulig selv i fremtiden.

- Min mor bor i leilighet på den gamle ungdomsskolen i Råde, like ved Råde stasjon. Jeg bor veldig nære Rygge stasjon, og vi tar gjerne toget når vi skal besøke hverandre. Det er også kort vei til butikken, så jeg er ikke avhengig av å ha bil for å bo her, legger Grethe til.

ANBEFALNING: Grethe Warhuus har fått med seg en utrustning med datamaskin i sitt nye, framtidsrettede hjem i Kjærnesneshagen på Halmstad. Foto: Mette Eriksen

Av [Mette Eriksen](#)

Publisert: 11.03.23 06:45

Del

Grethe Warhuus (58) har kjøpt seg leilighet med livsløpsstandard i Kjærnesneshagen borettslag på Halmstad. Der vil hun bo resten av livet.

- Velfungerende boligmarked
- By/land, tettbygd/spredtbygd
- Økonomi
- Tilgang til egnede arealer og tomter

Kompetente og myndiggjorte medarbeidere

- *«Regjeringa ønsker at tenestene skal vere trygge og av god kvalitet. Personellet er den viktigaste ressursen for å gi trygge og gode helse- og omsorgstenester til befolkninga.»*
- Eksempel på tiltak:
  - Jobbe for en heltidskultur og flere hele stillinger
  - Jobbe frem og spre modeller som stimulerer til økt grunnbemanning og mindre vikarbruk
  - Bidra til opplæring av ufaglærte fram til fagbrev som helsefagarbeider
  - Bidra til økt kvalitet og kapasitet på praksisplasser i kommunene
  - Utvide TØRN-prosjektet
  - Utrede modeller for faste team i hjemmetjenesten
  - Bidra til å styrke lederkompetansen i kommunal helse og omsorg
  - Bidra til økt forskning og til at forskning og kunnskap mer systematisk blir gjort tilgjengelig og tatt i bruk.

Trygghet for brukere og støtte til pårørende

- «Regjeringa vil vidareutvikle og styrke den felles helsetenesta vår, slik at alle får ein trygg alderdom.»
- Særlig fokus på forebyggende og aktivitetsfremmende tjenester, kvalitet og kapasitet og støtte til pårørende.
- Eksempler på tiltak:
  - Lage en veiviser for folkehelseiltak mot ensomhet
  - Stimulere til at flere kommuner tar i bruk forebyggende hjemmebesøk
  - Tiltak for at flere eldre tilbys tilpasset rehabilitering, herunder hverdagsrehabilitering
  - Gjennomføre tiltak for økt mat- og ernæringskompetanse i tjenestene
  - Økt kapasitet av plasser i sykehjem og omsorgsboliger
  - Utrede modeller for systematiske bruker- og pårørendeundersøkelser
  - Videreføre pårørendestrategien, men vurdere behov for justering av tiltak.

Viktige milepæler videre

- Forslag til statsbudsjett for 2024 vedtas i desember.
- Meldingen ligger fortsatt til behandling i helse- og omsorgskomiteen på Stortinget
  - Høring gjennomført 25. oktober
  - Dato for komitebehandling er ikke kjent
- Oppstartskonferanse 30.11, [Oppstartskonferanse, tre meldinger - Felles innsats - Forside \(berg-hansen.no\)](https://www.berg-hansen.no/oppstartskonferanse-tre-meldinger-felles-innsats-forside)
- Stortingsmelding om ny nasjonal helse- og samhandlingsplan kommer i løpet av høsten. Skal ses i sammenheng med øvrige nasjonale satsinger. Det samme med stortingsmelding om en helhetlig boligpolitikk (KDD) som kommer til våren.
- Sluttevaluering av Leve hele livet-reformen kommer i desember.

